EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 25.1.2012
COM(2012) 9 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Eraelu puutumatuse kaitsmine ühendatud maailmas Euroopa isikuandmete kaitse raamistik 21. sajandil

(EMPs kohaldatav tekst)

[…]

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Eraelu puutumatuse kaitsmine ühendatud maailmas
Euroopa isikuandmete kaitse raamistik 21. sajandil

(EMPs kohaldatav tekst)

1. ISIKUANDMETE KAITSEGA SEOTUD PROBLEEMID TÄNAPÄEVA ÜHISKONNAS

Tehnoloogia ja üleilmastumise kiire areng on põhjalikult muutnud üha suurema mahuga isikuandmete kogumist, kasutamist ja edastamist. Euroopas on ligikaudu 250 miljonit internetikasutajat, kelle elu mõjutavad uued teabevahetuskanalid, nagu suhtlusvõrgustikud, ja suurte andmehulkade kaugsäilitamine. Samal ajal on isikuandmetest saanud paljude ettevõtjate jaoks trump. Potentsiaalsete klientide andmete kogumine, koondamine ja analüüsimine on sageli oluline osa nende majandustegevusest[1].

Uues digikeskkonnas on **üksikisikutel õigus kontrollile oma isikuandmete üle**. Isikuandmete kaitse on Euroopas põhiõigus, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 8 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 lõikes 1, mistõttu tuleb seda kaitsta.

Usalduse puudumisel suhtuvad tarbijad veebist ostmisesse ja uute teenuste aktsepteerimisse kõhklevalt. Seepärast on isikuandmete kaitse kõrge tase äärmiselt oluline ka selleks, et suurendada usaldust sidusteenuste vastu ja kasutada ära digimajanduse potentsiaali, edendades seeläbi **majanduskasvu ja ELi ettevõtjate konkurentsivõimet**.

Selleks et andmed saaksid vabalt liikuda ühest liikmesriigist teise, peavad kogu ELis kehtima ajakohased ja sidusad eeskirjad. Ettevõtjatel on vaja selgeid ja ühtseid eeskirju, et tagada õiguskindlus ja minimeerida halduskoormust. See on ülimalt oluline ühtse turu toimimiseks ning **majanduskasvu ergutamiseks, uute töökohtade loomiseks ja innovatsiooni soodustamiseks**[2]. ELi isikuandmete kaitse eeskirjade ajakohastamine, millega tugevdatakse nende eeskirjade siseturu mõõdet, tagab üksikisikute andmete kaitse kõrge taseme ning edendab õiguskindlust, selgust ja järjepidevust. Seepärast on sellel oluline koht Euroopa Komisjoni Stockholmi tegevuskavas[3] ja Euroopa digitaalarengu tegevuskavas[4] ning laiemalt võttes aitab see kaasa ELi majanduskasvu strateegia (Euroopa 2020)[5] arendamisele.

---

1 Väga suurte andmehulkade turg kasvab kogu maailmas 40 % aastas: http://www.mckinsey.com/mgi/publications/big_data/

2 Vt ka Euroopa Ülemkogu 23. oktoobri 2011. aasta järeldused, milles on rõhutatud ühtse turu võtmerolli majanduskasvu ja tööhõive tagamisel ning vajadust kujundada aastaks 2015 välja ühtne digitaalne turg.

3 KOM(2010) 171 (lõplik).

Euroopa isikuandmete kaitse keskne õigusakt on 1995. aasta andmekaitsedirektiiv,[6] mille vastuvõtmine oli isikuandmete kaitse valdkonnas ajalooline samm. Endiselt on jõus selle eesmärgid tagada ühtse turu toimimine ning üksikisikute põhiõiguste ja -vabaduste tõhus kaitse. Siiski tuleb tõdeda, et see võeti vastu 17 aastat tagasi, mil internet oli alles lapsekingades. Tänapäevases uute probleemidega digikeskkonnas ei suuda kehtivad eeskirjad kindlustada ei nõutavat ühtlustatust ega isikuandmete kaitsega seotud õiguse tagamiseks vajalikku tõhusust. Seepärast teeb Euroopa Komisjon ettepaneku ELi isikuandmete kaitse raamistikku põhjalikult reformida.

Lisaks loodi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 16 isikuandmete kaitset ja isikuandmete vaba liikumist käsitleva ajakohastatud ja tervikliku lähenemisviisi uus õiguslik alus, mis hõlmab ka kriminaalasjades tehtavat politsei- ja õiguskoostööd[7]. Kõnealust lähenemisviisi on arvesse võetud Euroopa Komisjoni Stockholmi programmi ja Stockholmi tegevuskava käsitlevates teatistes,[8] milles rõhutatakse vajadust luua terviklik isikuandmete kaitse süsteem, mis hõlmaks kõiki liidu pädevuses olevaid valdkondi, ja tagada, et põhiõigust isikuandmete kaitsele kohaldatakse ühtselt.

Selleks et ELi isikuandmete kaitse raamistiku reformiks läbinähtaval viisil ette valmistuda, on komisjon alates 2009. aastast korraldanud üldsusega isikuandmete kaitse valdkonnas konsulteerimisi[9] ja pidanud huvirühmadega intensiivset dialoogi[10]. 4. novembril 2010 avaldas komisjon teatise „Terviklik lähenemisviis isikuandmete kaitsele Euroopa Liidus",[11] milles nähti ette reformi põhipunktid. 2011. aasta septembrist detsembrini osales komisjon Euroopa riiklike andmekaitseasutuste ja Euroopa andmekaitseinspektoriga süvendatud dialoogis, et leida võimalusi ELi isikuandmete kaitse eeskirjade ühtsemaks kohaldamiseks kõikides ELi liikmesriikides[12].

Nendest aruteludest selgus, et nii kodanikud kui ka ettevõtjad soovisid, et Euroopa Komisjon reformiks põhjalikult ELi isikuandmete kaitse eeskirju. Olles hinnanud erinevate poliitikavalikute[13] mõju, teeb Euroopa Komisjon nüüd ettepaneku luua **kõiki liidu poliitikavaldkondi hõlmav tugev ja ühtne õigusraamistik, mis**

---

4 KOM(2010) 245 (lõplik).

5 KOM(2010) 2020 (lõplik).

6 Direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31).

7 Konkreetsed eeskirjad, mis reguleerivad liikmesriikides ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonna andmete töötlemist, nähakse ette Euroopa Liidu lepingu artiklile 39 tugineva nõukogu otsusega.

8 KOM(2009) 262 ja KOM(2010) 171.

9 Isikuandmete kaitse reformi valdkonnas on toimunud kaks üldsusega konsulteerimist: üks 2009. aasta juulist detsembrini (http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/news_consulting_0003_en.htm) ja teine 2010. aasta novembrist kuni 2011. aasta jaanuarini (http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/news_consulting_0006_en.htm).

10 Konsultatsioonid korraldati 2010. aastal liikmesriikide ametiasutuste ja erasektori huvirühmadega. 2010. aasta novembris korraldas ELi õigusküsimuste volinik Viviane Reding isikuandmete kaitse reformi käsitleva ümarlaua. 2011. aastal toimus ka muid konkreetsetele küsimustele (nt andmetega seotud rikkumisest teavitamine) pühendatud seminare.

11 KOM (2010) 609.

12 Vt ELi õigusküsimuste voliniku Viviane Redingi 19. septembri 2011. aasta kiri artikli 29 töörühmale, mis on avaldatud veebisaidil http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/other-document/index_en.htm

13 Vt mõjuhinnang SEC(2012)72.

tugevdaks üksikisikute õigusi ja isikuandmete kaitse valdkonna ühtse turu mõõdet ning vähendaks ettevõtjate jaoks bürokraatiat[14]. Komisjon teeb ettepaneku, et uus raamistik koosneks järgmistest õigusaktidest:

– **määrus** (millega asendatakse direktiiv 95/46/EÜ), millega kehtestatakse ELi isikuandmete kaitse üldraamistik[15];

– **direktiiv** (millega asendatakse raamotsus 2008/977/JSK[16]), millega kehtestatakse **kuritegude tõkestamise, tuvastamise ja kohtumenetluse ning õiguskaitseasutuste asjaomase tegevuse eesmärgil** töödeldavate isikuandmete kaitse eeskirjad.

Käesolevas teatises tuuakse esile ELi isikuandmete kaitse raamistiku reformi peamised punktid.

2. ÜKSIKISIKUTE KONTROLL OMA ISIKUANDMETE ÜLE

Seni isikuandmete kaitse valdkonnas kehtinud ELi peamise õigusakti, direktiivi 95/46/EÜ kohaselt ei ole üksikisikute võimalused kasutada oma õigust isikuandmete kaitsele liikmesriikides piisavalt ühtlustatud. Ka isikuandmete kaitse eest vastutavate riiklike andmekaitseasutuste volitused ei ole piisavalt ühtlustatud, et tagada nende eeskirjade ühtne ja tõhus kohaldamine. See tähendab, et nende õiguste kasutamine tegelikkuses on mõnes liikmesriigis keerulisem kui teises, eriti veebikeskkonnas.

Probleemide põhjuseks on ka iga päev kogutava teabe maht ja asjaolu, et kasutajad ei ole alati täielikult teadlikud sellest, et nende andmeid kogutakse. Kuigi paljud eurooplased leiavad, et isikuandmete avaldamine kuulub üha enam moodsa elu juurde,[17] tunneb 72 % Euroopa internetikasutajatest siiski muret, et nende käest küsitakse veebikeskkonnas liiga palju isikuandmeid[18]. Neile tundub, et neil puudub oma andmete üle kontroll. Neid ei ole nõuetekohaselt teavitatud, mis juhtub nende isikuandmetega ning kellele ja mis eesmärgil neid edastatakse. Sageli ei tea nad, kuidas oma õigusi veebikeskkonnas kasutada.

---

14 Hilisemas etapis hõlmab see muudatusi spetsiifiliste ja valdkondlike vahendite vastavusse viimiseks, nt määrus (EÜ) nr 45/2001, EÜT L 8, 12.1.2001, lk 1.

15 Määrusega tehakse ka piiratud arvul tehnilisi kohandusi eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlevas direktiivis (direktiiv 2002/58/EÜ, mida on viimati muudetud direktiiviga 2009/136/EÜ – ELT L 337, 18.12.2009, lk 11), et võtta arvesse direktiivi 95/46/EÜ muutmist määruseks. Uuel määrusel ja uuel direktiivil on eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi jaoks märkimisväärsed õiguslikud tagajärjed, mistõttu komisjon arutab neid sobival ajal, võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukoguga käesolevate ettepanekute üle peetavate läbirääkimiste tulemusi.

16 Raamotsus 2008/977/JSK, 27. november 2008, kriminaalasjades tehtava politsei- ja õigusalase koostöö raames töödeldavate isikuandmete kaitse kohta, ELT L 350, 30.12.2008, lk. 60. Isikuandmete kaitse reformi paketi raames võetakse vastu ka aruanne, mis käsitleb raamotsuse (COM(2012)12) rakendamist liikmesriikides.

17 Vt Eurobaromeerti eriuuring 359: *Attitudes on Data Protection and Electronic Identity in the European Union*, juuni 2011, lk 23.

18 *Ibidem*, lk 54.

Õigus olla unustatud

Euroopa tudeng, kes on liitunud interneti suhtlusvõrgustikuga, otsustab tutvuda kõikide isikuandmetega, mis võrgustikul tema kohta on. Seda tehes mõistab ta, et võrgustik kogub tema kohta palju rohkem andmeid, kui ta aimata oskas, ja et endiselt säilitatakse teatavaid isikuandmeid, mis ta enda arvates oli kustutanud.

ELi isikuandmete kaitse eeskirjade reformiga tagatakse, et sellist asja enam ei juhtu. Selleks nähakse ette:

– sõnaselge nõue, millega kohustatakse interneti suhtlusvõrgustikke (ja muid andmetöötlejaid) minimeerima kasutaja kohta kogutavate ja töödeldavate isikuandmete mahtu;

– nõue tagada vaikesätetega, et andmeid ei avalikustata;

– andmetöötlejate sõnaselge kohustus kustutada inimese isikuandmed, kui see inimene seda sõnaselgelt nõuab ja kui nende andmete säilitamiseks ei ole muud õiguspärast põhjust.

Konkreetsel juhul kohustaks see võrguteenuse pakkujat kustutama tudengi andmed kohe ja täielikult.

Nagu on rõhutatud Euroopa digitaalses tegevuskavas, on just mure privaatsuse pärast üks sagedasematest põhjustest, miks inimesed ei osta kaupu ja teenuseid veebist. Võttes arvesse, kui suur on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori panus Euroopa üldise tootlikkuse kasvu – 20 % otse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori kaudu ning 30 % asjaomaste investeeringute kaudu[19] –, on usaldus selliste teenuste vastu äärmiselt tähtis, et ergutada ELi majanduse kasvu ja parandada Euroopa tööstuse konkurentsivõimet.

Andmetega seotud rikkumisest teavitamine

Häkkerid ründasid ELis asuvatele klientidele pakutavat hasartmänguteenust. Rikkumine mõjutas andmebaase, mis sisaldavad kümnete miljonite kasutajate isikuandmeid (sealhulgas nimed, aadressid ja võimalik, et ka krediitkaardi andmed). Äriühing ootas nädal aega, enne kui ta asjaga seotud kasutajaid sellest teavitas.

ELi isikuandmete kaitse eeskirjade reformiga tagatakse, et sellist asja ei saa enam juhtuda. Uute eeskirjadega kohustatakse äriühinguid:

– tugevdama rikkumiste ärahoidmiseks ja tõkestamiseks turvameetmeid;

– teatama andmetega seotud rikkumistest põhjendamatu viivituseta nii riiklikule andmekaitseasutusele (võimaluse korral 24 tunni jooksul alates rikkumise avastamisest) kui ka asjaga seotud isikutele.

Komisjoni esildatud uute õigusaktide eesmärk on tugevdada õigusi ning anda inimestele tõhusad vahendid, et nad saaksid kindlad olla, et neid teavitatakse täielikult sellest, mis toimub nende isikuandmetega, ja et nad saaksid oma õigusi tõhusamalt kasutada.

Selleks et tugevdada üksikisikute isikuandmete kaitsega seotud õigusi, teeb komisjon ettepaneku uute eeskirjade kohta, et

parandada üksikisikute võimalusi oma andmeid kontrollida. Selleks

[19] Vt Euroopa digitaalarengu tegevuskava, lk 4.

- tagatakse, et kui on vaja üksikisikut **nõusolekut**, tuleb see anda **sõnaselgelt, mis tähendab, et see peab põhinema asjaomase isiku avaldusel või selget nõusolekut väljendaval tegevusel** ja see antakse vabatahtlikult;

- internetikasutajatele tagatakse **õigus olla** veebikeskkonnas **unustatud** ja õigus lasta oma andmed kustutada, kui nad loobuvad nõusolekust ja kui andmete säilitamiseks ei ole muud õiguspärast alust;

- tagatakse võimalus **tutvuda hõlpsalt oma isikuandmetega** ja **õigus andmete ülekandmisele**: õigus saada töötlejalt säilitatud andmete koopia ja vabadus kanda oma andmed takistusteta üle ühe teenusepakkuja juurest teise juurde;

- tugevdada **õigust teabele**, nii et üksikisikud saavad täielikult aru, kuidas nende isikuandmeid käsitletakse, eriti kui andmete töötlemine on seotud **lastega**; **parandada üksikisikute võimalusi oma õigusi kasutada.** Selleks

- tugevdatakse **riiklike andmekaitseasutuste sõltumatust ja volitusi**, nii et nad oleksid kaebuste tõhusaks menetlemiseks asjakohaselt varustatud ja et neil oleksid volitused korraldada tõhusat uurimist, teha siduvaid otsuseid ja kehtestada tõhusaid ja hoiatavaid sanktsioone;

- tõhustatakse isikuandmete kaitsega seotud õiguste **rikkumise** korral kohaldatavaid **halduslikke ja õiguskaitsevahendeid**. See tähendab eelkõige, et kindlaksmääratud tingimustele vastavad ühendused saavad üksikisiku nimel kohtusse hagi esitada;

tugevdada andmeturvet. Selleks

- soodustatakse **eraelu puutumatust suurendavate tehnoloogiate** (tehnoloogiad, millega kaitstakse eraelu käsitleva teabe puutumatust, minimeerides isikuandmete säilitamist), **eraelu puutumatust tagavate vaikesätete** ja **eraelu puutumatuse sertifitseerimiskava** kasutamist;

- kehtestatakse andmetöötlejatele **üldine kohustus**[20] **teavitada isikuandmetega seotud rikkumisest põhjendamatu viivituseta** nii andmekaitseasutusi (võimaluse korral 24 tunni jooksul) kui ka asjaga seotud isikuid;

suurendada andmetöötlejate vastutust. Selleks

- nõutakse, et andmetöötlejad nimetavad ametisse **andmekaitseametniku** üle 250 töötajaga äriühingutes ja äriühingutes, mis on seotud töötlemistegevusega, millega selle laadi, ulatuse või eesmärgi tõttu kaasneb oht üksikisikute õigustele ja vabadustele (riskantsed töötlemistoimingud);

- kehtestatakse **põimitud isikuandmete kaitse põhimõte** kindlustamaks, et menetluste ja süsteemide kavandamise etapis võetakse arvesse isikuandmete kaitse meetmeid;

[20] Praegu on see eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi alusel kohustuslik üksnes telekommunikatsioonisektoris.

- kehtestatakse kohustus korraldada organisatsioonides, mis on seotud riskantsete töötlemistoimingutega, **isikuandmete kaitsele avalduva mõju hindamisi**.

3. DIGITAALSE ÜHTSE TURU ISIKUANDMETE KAITSE EESKIRJAD

Hoolimata senise direktiivi eesmärgist tagada kogu ELis samaväärne isikuandmete kaitse tase, erinevad liikmesriikide eeskirjad üksteisest endiselt märkimisväärselt. Sellest tulenevalt tuleb andmetöötlejatel kasutada 27 riigi õigusakte ja nõudeid. Tulemuseks on **killustunud õiguskeskkond**, mis tekitab **õiguskindlusetust** ja põhjustab üksikisikute ebaühtlase kaitse. See on tekitanud ettevõtjatele **tarbetuid kulusid ja halduskoormust** ning võtnud ühtsel turul tegutsevatelt ettevõtjatelt stiimuli laiendada oma tegevust üle piiride.

Isikuandmete kaitse eest vastutavate ametiasutuste ressursid ja volitused erinevad liikmesriigiti märkimisväärselt[21]. Mõnel juhul ei suuda nad oma täitmisega seotud ülesandeid nõuetekohaselt täita. Selliste asutuste koostöö Euroopa tasandil (olemasoleva nõuanderühma, nn artikli 29 töörühma kaudu)[22] ei taga alati ühtset täitmist ja seda tuleb täiustada.

Isikuandmete kaitse eeskirjade ühtne täitmine kogu Euroopas

Argmaine äriühing, millel on ELis mitu tegevuskohta, kasutab kogu Euroopat hõlmavat virtuaalset kaardistamissüsteemi, kuhu kogutakse kõikide eramajade ja üldkasutatavate hoonete pilte, millele võivad sattuda ka tänaval viibivad inimesed. Ühes liikmesriigis on leitud, et on ebaseaduslik avaldada udustamata pilte inimestest, kes ei ole enda pildistamisest teadlikud. Teistes liikmesriikides ei ole seda isikuandmete kaitse eeskirjade rikkumiseks peetud. Nii ei ole riiklikud andmekaitseasutused saanud probleemile ühtset lahendust leida.

ELi isikuandmete kaitse eeskirjade reformiga tagatakse, et sellist asja ei saa tulevikus juhtuda, sest:

– isikuandmete kaitse nõuded ja -meetmed nähakse ette ELi määrusega, mis on kogu liidus otsekohaldatav;

– otsuse selle kohta, kas äriühing tegutseb seaduslikult, saab teha üksnes selle riigi andmekaitseasutus, kus on äriühingu peamine tegevuskoht;

– riiklike andmekaitseasutuste tegevuse kiire ja tõhus kooskõlastamine (eeldusel, et teenust osutatakse eri liikmesriikides asuvatele isikutele) aitab tagada, et uusi ELi isikuandmete kaitse eeskirju kohaldatakse ja täidetakse kõikides liikmesriikides ühtselt.

Riiklikke ametiasutusi ja nende koostööd tuleb tugevdada, et tagada eeskirjade ühtne täitmine ja kohaldamine kogu ELis.

---

21 Üksikasjalikum teave selle aspekti kohta on esitatud seadusandliku ettepanekuga kaasnevas mõjuhinnangus (SEC(2012)72).

22 Artikli 29 töörühm loodi 1996. aastal direktiivi 95/46/EÜ artikli 29 alusel, tal on nõuandev funktsioon ja ta koosneb liikmesriikide isikuandmete kaitse järelevalve asutuste, Euroopa andmekaitseinspektori ja komisjoni esindajatest. Rohkem teavet töörühma tegevuse kohta on esitatud veebisaidil http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/workinggroup/index_en.htm

ELi tasandil toimiv tugev, selge ja ühtne õigusraamistik aitab kasutada digitaalse ühtse turu potentsiaali ning edendab majanduskasvu, innovatsiooni ja töökohtade loomist. Määrusega kaotatakse õiguskorra killustatus 27 liikmesriigi vahel ja kaotatakse turulepääsu tõkked, mis on eriti oluline mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate seisukohast.

Uute eeskirjadega antakse ELi äriühingutele ka eelis ülemaailmses konkurentsis. Reformitud õigusraamistiku alusel saavad nad tagada oma klientidele, et väärtuslikke isikuandmeid käsitletakse vajaliku ettevaatuse ja hoolega. Usaldus järjepideva ELi õiguskorra vastu on teenuseosutajate seisukohast väga oluline ja annab stiimuli investoritele, kes otsivad teenuste osutamiseks optimaalsete tingimustega kohta.

Isikuandmete kaitse valdkonna ühtse turu mõõtme tugevdamiseks teeb komisjon ettepaneku:

- näha ELi tasandil ette isikuandmete kaitse eeskirjad **määruse kaudu, mis on otsekohaldatav kõikides liikmesriikides**[23] ja mis lõpetaks eri liikmesriikide isikuandmete kaitset käsitlevate seaduste kumulatiivse ja üheaegse kohaldamise. See tooks **äriühingutele kaasa aastas ligikaudu 2,3 miljardi euro suuruse netosäästu juba ainuüksi halduskoormuse vähendamise arvel**;

- **lihtsustada õiguskeskkonda, vähendades olulisel määral bürokraatiat** ja kaotades **formaalsused**, nagu üldine teatamiskohustus (mis toob aastas kaasa 130 miljoni euro suuruse netosäästu juba ainuüksi halduskoormuse vähendamise arvel). Võttes arvesse mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate tähtsust Euroopa majanduse konkurentsivõime seisukohast, pööratakse erilist tähelepanu selliste ettevõtjate vajadustele;

- **suurendada veelgi riiklike andmekaitseasutuste sõltumatust ja volitusi**, et võimaldada neil korraldada uurimisi, teha siduvaid otsuseid ja kehtestada tõhusaid ja hoiatavaid sanktsioone, ning kohustada liikmesriike andma neile selleks **piisavalt vahendeid**;

- **luua ELis isikuandmete kaitse ühtse kontaktpunkti süsteem:** ELi andmetöötlejatel tuleb suhelda ainult **ühe andmekaitseasutusega**, s.t selle riigi andmekaitseasutusega, kus asub äriühingu peamine tegevuskoht;

- luua tingimused **andmekaitseasutuste sujuvaks ja tõhusaks koostööks**, sealhulgas näha ette kohustus, et andmekaitseasutused peavad mõne teise andmekaitseasutuse taotluse korral korraldama uurimisi ja kontrolle ning üksteise otsuseid vastastikku tunnustama;

- **luua ELi tasandil järjepidevuse mehhanism** tagamaks, et andmekaitseasutuste otsustes, millel on laiem mõju kogu Euroopale, võetakse täielikult arvesse teiste asjaomaste andmekaitseasutuste seisukohti, ja et need otsused oleksid täielikult kooskõlas ELi õigusega;

[23] Tehakse ettepanek näha ette direktiiv, milles määratakse kindlaks kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguskoostöö (vt 4. jagu) suhtes kohaldatavad eeskirjad, mis võimaldab liikmesriikidele selles valdkonnas rohkem paindlikkust.

- muuta artikli 29 töörühm **sõltumatuks Euroopa Andmekaitsenõukogu**, et ta saaks tõhusamalt osaleda isikuandmete kaitsega seotud õiguse ühtses kohaldamises ja luua tugeva aluse andmekaitseasutuste koostööks, sealhulgas koostööks Euroopa andmekaitseinspektoriga, ning suurendada koostoimet ja tõhusust, nähes ette, et Euroopa Andmekaitsenõukogu sekretariaadi töö tagab Euroopa andmekaitseinspektor.

Uue ELi määrusega tagatakse isikuandmete kaitsega seotud põhiõiguse tõhus kaitse kogu Euroopa Liidus ja tugevdatakse ühtse turu toimimist. Euroopa Liidu Kohus on rõhutanud,[24] et õigus isikuandmete kaitsele ei ole absoluutne õigus, vaid seda tuleb arvestada vastavalt selle ülesandele ühiskonnas[25] ja tasakaalustada seda proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt muude põhiõigustega[26]. Seepärast sisaldab määrus sõnaselgeid sätteid, millega tagatakse muude põhiõiguste – sõna- ja teabevabadus, õigus kaitsele ja õigus ametisaladusele (näiteks õiguselukutsete puhul), – kaitse, piiramata kirikute staatust, mis on kindlaks määratud liikmesriikide õigusaktides.

4. ANDMETE KASUTAMINE KRIMINAALASJADES TEHTAVAS POLITSEI- JA ÕIGUSKOOSTÖÖS

Lissaboni lepingu jõustumine ja eelkõige uue õigusliku aluse (Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 16) kehtestamine võimaldavad luua tervikliku isikuandmete kaitse raamistiku, millega tagada üksikisikute andmete kaitse kõrge tase, ja võtta ühtlasi arvesse kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguskoostöö spetsiifikat. Eelkõige tagab see, et läbivaadatud ELi isikuandmete kaitse raamistik katab nii isikuandmete piiriülest kui ka riigisisest töötlemist. See vähendaks liikmesriikide õigusaktide erinevusi, millest tõenäoliselt võidab kogu isikuandmete kaitse valdkond. Samuti võiks see kaasa tuua sujuvama teabevahetuse liikmesriikide politsei ja õigusasutuste vahel ning seeläbi parandada Euroopas raske kuritegevuse vastase võitluse valdkonnas tehtavat koostööd. Kriminaalasjadega seoses andmete töötlemine politsei ja õigusasutuste poolt on praegu reguleeritud peamiselt raamotsusega 2008/977/JSK, mis pärineb Lissaboni lepingu jõustumise eelsest ajast. Kuna tegemist on raamotsusega, ei ole komisjonil volitusi oma eeskirju jõustada, millest tuleneb ebaühtlane rakendamine. Lisaks on raamotsuse reguleerimisala piiratud piiriülese töölemisega[27]. See tähendab, et selliste isikuandmete töötlemine, mida ei ole vahetatud, ei kuulu praegu nende ELi eeskirjade reguleerimisalasse, millega reguleeritakse sellist töötlemist ja kaitstakse põhiõigust isikuandmete

---

24 Euroopa Kohtu 9. novembri 2010. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-92/09 ja C-93/09: Volker und Markus Schecke ja Eifert, EKLis veel avaldamata.

25 Harta artikli 52 lõike 1 kohaselt võib isikuandmete kaitsega seotud õiguste kasutamist piirata, tingimusel et piirangud on ette nähtud õigusaktidega, need arvestavad nimetatud õiguste ja vabaduste olemust ning need on proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt vajalikud ja vastavad tegelikult Euroopa Liidus tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või vajadusele kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

26 Euroopa Kohtu 6. novembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-101/01: Lindqvist, EKL 2003, lk I-12971, punktid 82-90, ja 16. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-73/07: Satamedia, EKL 2008, lk I-9831, punktid 50-62.

27 Täpsemalt kohaldatakse raamotsust isikuandmete suhtes, mida edastatakse või tehakse kättesaadavaks või mis on edastatud või kättesaadavaks tehtud liikmesriikide vahel või mida vahetatakse liikmesriikide ning ELi institutsioonide ja asutuste vahel (vt artikli 1 lõige 2).

kaitsele. Mõnel juhul tekitab see politseile ja muudele asutustele praktilisi probleeme, sest nende jaoks ei pruugi olla ilmselge, kas andmetöötlus on üksnes riigisisene või ka piiriülene, ja nad ei suuda prognoosida, kas riigisiseseid andmeid hakatakse edaspidi üle piiride vahetama[28].

ELi uue reformitud isikuandmete kaitse raamistiku eesmärk on seepärast tagada isikuandmete kaitse ühtlaselt kõrge tase, et **suurendada liikmesriikide politsei ja õigusasutuste vastastikust usaldust, aidates seeläbi kaasa andmete vabamale liikumisele, ning tõhustada nende koostööd**.

Selleks et tagada kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguskoostöö valdkonnas isikuandmete kaitse kõrge tase ja hõlbustada isikuandmete vahetamist liikmesriikide politsei- ja õigusasutuste vahel, teeb komisjon isikuandmete kaitse reformi paketi raames ettepaneku direktiivi kohta, millega

- **kohaldada** kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguskoostöö suhtes **üldisi isikuandmete kaitse põhimõtteid**, võttes arvesse nende valdkondade spetsiifikat[29];

- näha ette **minimaalsed ühtlustatud kriteeriumid ja tingimused, mis reguleerivaid üldiste eeskirjade võimalikke piiranguid**. See on seotud eelkõige üksikisikute õigusega saada teavet, kui politsei ja õigusasutused nende andmeid menetlevad või nendega tutvuvad. Sellised piirangud on vajalikud kuritegude tõhusaks tõkestamiseks, uurimiseks, avastamiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks;

- kehtestada **erieeskirjad, mis võtaksid arvesse õiguskaitsealase tegevuse spetsiifikat ja teeksid muu hulgas vahet eri kategooria andmesubjektide vahel**, sest nende õigused võivad erineda (nt tunnistajad ja kahtlusalused).

5. ISIKUANDMETE KAITSE GLOBALISEERUNUD MAAILMAS

Üksikisikute õigused tuleb tagada alati, kui isikuandmeid edastatakse EList kolmandatesse riikidesse ja kui kolmandate riikide teenusepakkujad kasutavad või analüüsivad liikmesriikide üksikisikute andmeid. See tähendab, et ELi isikuandmete kaitse standardeid tuleb kohaldada sõltumata äriühingu või töötlemisüksuse geograafilisest asukohast.

Tänapäeva globaliseerunud maailmas edastatakse isikuandmeid üle järjest enamate virtuaalsete ja geograafiliste piiride ning neid säilitatakse mitme riigi serverites. Üha enam äriühinguid pakub pilvandmetöötluse teenuseid, mis võimaldavad klientidel kasutada kaugservereid ja seal ka oma andmeid säilitada. Nende asjaolude tõttu tuleb seniseid kolmandatesse riikidesse andmete edastamise mehhanisme täiustada. See hõlmab piisavat kaitset käsitlevaid otsuseid (s.t otsused, millega tunnistatakse kolmandate riikide isikuandmete kaitse standardid piisavaks) ja asjakohaseid

[28] Seda kinnitasid ka mõned liikmesriigid oma vastustes komisjoni küsimustikule, mis käsitles raamotsuse rakendamise aruannet (COM(2012)12).

[29] Vrd Lissaboni lepingu vastuvõtnud valitsustevahelise konverentsi lõppaktile lisatud deklaratsioon nr 21 isikuandmete kaitse kohta kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö ja politseikoostöö valdkonnas .

kaitsemeetmeid, nagu lepingu tüüptingimused või siduvad ettevõtluseeskirjad,[30] et tagada rahvusvaheliste töötlemistoimingute puhul isikuandmete kaitse kõrge tase ja hõlbustada andmete liikumist üle piiride.

Siduvad ettevõtluseeskirjad

Kontsernil on vaja vahetada korrapäraselt isikuandmeid ELis asuvate filiaalide ja kolmandates riikides asuvate filiaalide vahel. Kontsern tahaks kehtestada siduvad ettevõtluseeskirjad, et täita ELi õigust ja piirata iga andmeedastuse haldusnõudeid. Praktikas tagatakse siduvate ettevõtluseeskirjadega, et kogu kontsernis kohaldatakse ühtseid eeskirju, mitte erinevaid siselepinguid.

Artikli 29 töörühma tasandil kokkulepitud praktika kohaselt peavad siduvate ettevõtluseeskirjadega tagatava isikuandmete kaitse piisavaks tunnistamiseks kolm andmekaitseasutust (üks juhtiv asutus ja kaks läbivaatajat) need põhjalikult läbi vaatama, kuid oma seisukohti võivad avaldada ka teised asutused. Lisaks nõutakse mitme liikmesriigi õigusega siduvate ettevõtluseeskirjade reguleerimisalasse kuuluva andmeedastuse puhul täiendavaid riiklikke lube, mis muudab nende eeskirjade vastuvõtmise koormavaks, kulukaks, pikaks ja keeruliseks.

Pärast isikuandmete kaitse reformi:

– muutub see protsess lihtsamaks ja ühtlustatumaks;

– siduvad ettevõtluseeskirjad kinnitab ainult üks andmekaitseasutus, kuid tagatakse, et menetluses võivad osaleda ka muud asjaomased andmekaitseasutused;

– kui üks asutus on siduvad ettevõtluseeskirjad heaks kiitnud, kehtivad need kogu ELis, ilma et selleks oleks vaja täiendavat riigi tasandi luba.

Globaliseerumisega kaasnevate probleemide lahendamiseks on vaja paindlikke vahendeid ja mehhanisme, eriti kogu maailmas tegutsevate ettevõtjate jaoks. Samas tuleb tagada, et isikuandmete kaitses puuduksid augud. Komisjon teeb ettepaneku võtta järgmised meetmed:

- **selged eeskirjad**, milles on kindlaks määratud, **millal kohaldatakse ELi õigust kolmandates riikides asuvate andmekaitseasutuste suhtes**, täpsustades eelkõige, et kui ELis asuvatele isikutele pakutakse kaupu ja teenuseid või kui jälgitakse nende käitumist, **kohaldatakse Euroopa eeskirju**;

- Euroopa Komisjon teeb kõik **piisavat kaitset käsitlevad otsused** ühemõtteliste ja selgete kriteeriumide alusel, seahulgas kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguskoostöö valdkonnas;

- andmete õiguspärane edastamine kolmandatele riikidele tehakse lihtsamaks. Selleks tugevdatakse ja lihtsustatakse **eeskirju, mis käsitlevad rahvusvahelist andmeedastust** riikidele, mis ei kuulu piisavuse otsuse reguleerimisalasse, ja eelkõige ühtlustatakse ja laiendatakse selliste vahendite kasutamist, nagu **siduvad**

30 Siduvad ettevõtluseeskirjad kujutavad endast Euroopa isikuandmete kaitse standardi põhjal koostatud tegevusjuhendit, mille on heaks kiitnud vähemalt üks andmekaitseasutus, mille rahvusvahelised organisatsioonid koostavad vabatahtlikult ja mida nad vabatahtlikult järgivad, et tagada isikuandmete nõuetekohane kaitse andmete edastamisel või teataval viisil edastamisel äriühingute vahel, mis kuuluvad samasse kontserni ja mis on omavahel seotud asjaomaste eeskirjadega. Neid ei reguleerita sõnaselgelt direktiiviga 95/46/EÜ, kuid need on praktikas välja kujunenud andmekaitseasutuste tegevuse tulemusel ja artikli 29 töörühma toetusel.

ettevõtluseeskirjad, nii et neid saab kohaldada nii **andmetöötlejate** suhtes kui ka **kontsernides**, mis võtab paremini arvesse andmetöötluses, eriti pilvandmetöötluses osalevate äriühingute üha kasvavat arvu;

- alustatakse **dialoogi** ja vajaduse korral **läbirääkimisi** kolmandate riikidega, eelkõige ELi strateegiliste partnerite ja Euroopa naabruspoliitika riikidega, ning asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega (Euroopa Nõukogu, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, ÜRO), et edendada kogu maailmas **kõrgeid ja koostalitlusvõimelisi isikuandmete kaitse standardeid**.

6. KOKKUVÕTE

ELi isikuandmete kaitse reformi eesmärk on luua **Euroopa Liidule moodne, tugev, ühtne ja terviklik isikuandmete kaitse raamistik**. Üksikisikute põhiõigust isikuandmete kaitsele tugevdatakse. Järgitakse ka muid õigusi, nagu õigus sõna- ja teabevabadusele, lapse õigused, ettevõtlusõigus, õigus õiglasele kohtulikule arutamisele ja õigus ametisaladusele (näiteks õiguselukutsete puhul), ning austatakse kirikute staatust, mis on kindlaks määratud liikmesriikide õigusaktides.

Reformist saavad eelkõige kasu üksiksikud, kelle isikuandmete kaitsega seotud õigusi tugevdatakse ja usaldust digikeskkonna vastu suurendatakse. Samuti lihtsustatakse reformiga ettevõtjate ja avaliku sektori jaoks märkimisväärselt õiguskeskkonda. See peaks stimuleerima kogu ELi ühtsel turul ja ka laiemalt digimajanduse arengut kooskõlas strateegia „Euroopa 2020” ja Euroopa digitaalarengu tegevuskava eesmärkidega. Lisaks suurendab reform usaldust ka õiguskaitseasutuste vahel, mis võimaldab hõlbustada nendevahelist andmevahetust ja koostööd raske kuritegevuse vastu võitlemisel, tagades samal ajal üksikisikute kaitse kõrge taseme.

Euroopa Komisjon teeb tihedat koostööd Euroopa Parlamendi ja nõukoguga, et jõuda ELi uue isikuandmete kaitse raamistiku suhtes kokkuleppele 2012. aasta lõpuks. Vastuvõtmisprotsessi jooksul ja ka pärast seda, eriti seoses uute õigusaktide rakendamisega, peab komisjon **tihedat ja läbipaistvat dialoogi kõigi huvitatud isikutega**, seahulgas era- ja avaliku sektori esindajatega. Nende hulka kuuluvad politsei ja õigusasutuste, elektronside reguleerijate rühma, kodanikuühiskonna organisatsioonide, andmekaitseasutuste ja akadeemiliste ringkondade ning asjaga seotud ELi ametite, nagu Eurojusti, Europoli, põhiõiguste ameti ning Euroopa Võrgu- ja Infoturbeameti esindajad.

Võttes arvesse infotehnoloogia pidevat arengut ja sotsiaalse käitumise mudelite muutumist, on selline dialoog ülimalt oluline vajaliku teabe saamiseks, mis aitab tagada üksisikute isikuandmete kaitse kõrge taseme, ELi tööstuse kasvu ja konkurentsivõime, avaliku sektori (sealhulgas politsei ja õigusasutused) tegevuse tõhususe ning halduskoormuse vähenemise.